

הלכות קריאת שמע עה"ט

רנו

ג כמה דברים אמורים כשבגדו העליון נקי ומכסה על מי רגלים שנפלו על בגדים התחתונים אבל אם לכלוך מי רגלים שבבגדיו הוא מגולה שאף אם ירחק ד' אמות לא יתפלל בנקיות^י לא יפסיק תפלתו כלל אלא גומרה במקום שעומד שם^{יב} אע"פ שמי רגליו מגולין^{יד} וא"צ להחליף בגדיו אפילו יש לו שכיון שלאחר שנפלו ממנו מי רגליו אין איסורן אלא מדברי סופרים לא הטריחורו להפסיק תפלתו^{יז} ולבגוש בגדים אחרים כיון שהוא עומד כבר בתפלתו שאסור להפסיק בה בלבישת הבגד^{יח} וגם אם בא להחמיר על עצמו אינו רשאי^{יט} משא"כ בהרחקת ד' אמות כשבגדו העליון נקי אין בה טורח כלל (וגם אינה חשובה הפסק כל כך כמו לבישת בגד^י):

ד מי שיש לו חולי שממפסף תמיד מי רגלים לאונסו וא"כ לא יוכל להתפלל לעולם יעשה לו בגד סביב איברו כדי שבגדים העליונים יהיו נקיים ויכנס לבית הכנסת ויתפלל ובשעת המפת מי רגלים יפסוק ואח"כ יחזור למקום שפסק רק זוהר שלא יתחיל להתפלל כשהוצרך כבר למפסף ואע"פ שיודע שבתוך תפלתו יצטרך למפסף אין בכך כלום כיון שאי אפשר לו להמתין עד שיטהר^י (עי' ס' פ"ט):

עט מי שנודמן לו צואה בשעת קריאה וכו' י"א סעיפים:

א היתה צואת אדם מאחריו אפילו אין לה ריח^א צריך להרחיק ממנה ד' אמות^ב שנאמר והיה מתנדף קרוש^ג ומחנהו של אדם דהיינו חנייתו היינו ד' אמות לכל רוח^ד (שהו מקומו של אדם כשנשכבו ויפשוט ידיו ורגליו^ה כמ"ש ס' שמ"ט) חוץ מכנגד פניו ששם עוקר חנייתו וצריך להיות מחנהו קרושי כמלא עיניו^ו ואפילו בלילה שאינו רואה אותה^ז או שהוא סומא^ח צריך להרחיק עד מקום שהפיקה לא יוכל לראותה כיום וצדדים שלפניו הרי הם כלפניו ושלאחוריו כלאחריו^ט (וצדדין ממש יתבאר בסיומן פ"א^י):

ב ואם יש לה ריח צריך שלא יהיה ריחה בתוך ד' אמות שלאחריו וצדדין שאל"כ אין מחנהו קרוש לפיכך צריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח^י ואפילו אם יש לו חולי שאינו מריח צריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח למו שמריח^{יד} (אבל מלפניו א"צ להרחיק מלא עיניו ממקום שכלה הריח אלא כיון שאינו יכול לראותה הרי מחנהו קרוש):

-
- יא לבוש טוף ס' צ.
יב הרב רבינו יונה שם, רא"ש ברכות פרק ג ס' כג.
יג רשב"א ברכות שם, וראה גם לקמן ס' צג ס"ב.
יד ב"י, מ"א ס"א א.
יד תוס' ברכות כב, ב ד"ה נמתין, הרב רבינו יונה שם, ועי' חקרי הלכות ח"ו לו, ב.
טו ב"רע"ל ס' מו ס"א, לקמן ס' צז ס"ד.
טז רשב"א שם, ב"י.
יז מ"א ס' צ ס"ק מ, וראה תלמודי רבינו יונה ריש פרק אין עומדין ד"ה ואפילו.
יח רמ"א בתשובה ס' צח, מ"א ס"ק ב, וראה אג"ק ח"ט ע' קנב לענין קאמפמאר.
יט סעיף א.
-
- סימן עט
א ע"י פ"ב פ"ב סעיף א, רא"ה ברכות כה, א, וראה רא"ש ברכות פ"ג ס' מו.
ב תשנה ברכות כב, ב.
ג דברים כג, מו.
ד רשב"א ברכות כה, א.
ה לבוש.
ו סעיף א.
ז רא"ש ברכות פ"ג ס' מו (ראה מ"מ וצינונים).
ח ברייתא כה, א, רב הונא שם כו, א.
ט ירושלמי ברכות פ"ג ד"ה, הובא ברא"ש וברשב"א ותלמודי רבינו יונה ברכות כה, א, מור וש"ע סעיף א.
י רשב"א ברכות כה, א, ש"ת רשב"א ח"א ס' קשת, הרב רבינו יונה ברכות כו, א.
יא ח"א ס"ק ב, וראה גם לקמן ס' קנב ס"ל, ועי' חקרי הלכות ח"ו לו, א.
יב סעיף ג.
יג רב חסדא שם כה, א.
יד רא"ש ברכות פ"ג ס' מו, מור וש"ע סעיף א.

הלכות קריאת שמע עמ

ג. ש"ץ המתפלל צוואה בבית הכנסת או באיזה בית שמתפלל שם אפילו הוא לאחריו בכל הבית צריך הוא לשתוק עד שיוציאוהו מאחר שמוציא רבים ידי חובתו ואי אפשר שלא יהיה אחד מן הקהל בתוך ד' אמות¹⁰ ממקום שכלה הריח¹¹ ואי אפשר לו לכוין ולשמע מהש"ץ ואין הש"ץ מוציא ידי חובתו אלא א"כ שומע ממנו¹² ואם הוא בפסקי דומה שאינו מוציא אחרים ידי חובתו מותר לש"ץ לומר כדרכו אם הוא חוץ לד' אמות¹³ ובמי רגלים שאין להם ריח יכולים כל הקהל להרחיק ד' אמות ויכול הש"ץ לומר כדרכו בכל ענין¹⁴:

ד. היתה במקום גבוה¹⁵ מפתחים או נמוך¹⁶ מפתחים ה"ז רשות לעצמו ונקרא מחנהו קדוש¹⁷ אע"פ שישב בצדה ורואה אותה וקורא¹⁸ והוא שאין ריחה מגיע אליו¹⁹ ויש אומרים²⁰ שצריך שיהיה רחב מקום ההוא ד' מפתחים על ד' מפתחים או הוא מקום חשוב לחלוק רשות לעצמו כמו ברשויות של שבת²¹ ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה:

ה. וכן אם היתה בחדר אחד והוא קורא בחדר אחר²² אפילו הפתח פתוח ביניהם והוא יושב אצל הפתח בסמוך לה ורואה אותה מותר²³ אם אין ריחה מגיע אליו²⁴ לפי שהפתח היא כסתום²⁵ כיון שיש לה גיפופים מכאן ומכאן המבדילים בין החדר לחדר²⁶ ויש מי שאוסר²⁷ מי שרואה אותה אע"פ שהיא ברשות אחרת והעיקר כסברא הראשונה²⁸ שכיון שהיא ברשות אחרת אע"פ שרואה אותה ה"ז כצוואה בעששית²⁹ שאין איסור כלל באריותה³⁰ ואע"פ טוב לחוש לדבריו ואם מעצים עיניו או כללה מותר בזה לדברי הכל כיון שהיא ברשות אחרת וגם אינו רואה אותה³¹:

ו. אם העבירו צוואה בבית ונשאר עדיין ריח רע בבית יש להחמיר שלא לקרות בו עד שיכלה הריח אע"פ שהצוואה כבר הלפה ועברה ומ"מ מי שאינו מריח מותר לקרות בזה כיון שאין צוואה בבית³²:

ז. חצר קטנה שנפרצה כמילוואה לגדולה³³ ובגדולה יש גיפופים העודפים על הפרצה מכאן ומכאן³⁴ הקטנה אינה חשובה כבית בפני עצמה אלא הוא כקרוי זוית של הגדולה³⁵ הואיל ונפרצה לה כמילוואה והגדולה היא כבית בפני עצמה הואיל ונשתתרו בה גיפופים מכאן ומכאן לפיכך אם צוואה בגדולה אסור לקרות בקטנה (א) (עד שירחוק כשיעור³⁶)

קונטרס אחרון

(א) עד שירחוק כשיעור וצ"ע מאי שנא מגפנים ע"ש ברש"י¹ והוספות²:

טו	שלישי גבורים על המדוכי ברכות פ"ג אות ה. ה"א
טז	ספק א.
טז	מ"ז ס"ב ב.
יז	ע"י לעיל ס"ג עה ס"ג.
יח	ח"א ס"ב ד.
יט	ס"ז שם.
כ	ברייחא שח כה, א. מור וש"ע ס"ב. ראה גם סדרו ה"ל תפילין ד"ה המהלך. לעיל ס"ו מ"ג. לקמן ס"ג שמו ס"ג.
כא	רא"ש ברכות פ"ג ס"ג מ"ג. מור וש"ע שם. פסקי ר"א ¹ .
	ברכות פ"ג הלכה ד אות א.
כב	דמב"ם ה"ל ק"ש פ"ג ה"ט. ב"י. שו"ע סניף ב. אג"י זוטא ס"ב ג.
כג	ב"ח. ח"א ס"ב ה.
כד	כדלקמן ס"ג שמה.
כה	רא"ש ברכות פ"ג ס"ג מ"ג. מור וש"ע ס"ב. מ"א ס"ב ג.
כו	מ"א ס"ב ג.
כז	רא"ש שם. הרב רבינו יונה ברכות כה, א.
כח	כח רא"ש שם.
כט	ע"י לקמן סניף ז וש"ג.
ל	ל רשב"א ברכות שם ובש"ת ח"א ס"ג תער. הובא בש"ע שם.
לא	ב"י. נעדרת זקנים ס"ב ב.
לב	רא"ש שם.
לג	כדלקמן ס"ג עו סניף א.
לד	ח"א ס"ב ח.
לה	ח"א ס"ב ט.
לו	עי' יעירובין צ"ב, אי"ב. מור וש"ע סניף ג. ראה גם לעיל ס"ג נה ס"ה.
לז	ע"י רש"י שם במשנה.
לח	דמב"ם ה"ל תפלה פ"ה ה"ג.
לט	ע"י פונטוס אחרון.
מ	יעירובין צ"ב, א ד"ה אמר לרוע.
מא	שם, ב ד"ה שאמליל.

הלכות קריאת שמע עמ

רנמ

אבל אם צוואה בקטנה מותר לקרות בגדולה בלא הרהקה כיון שהוא כבית בפני עצמו רק שלא יהיה ריחה מגיע אליו¹⁰⁰ וגם שלא יראנה לדברי האוסרים לעיל סעיף ה' (במה) דברים אמורים כשכותלי אורך הקטנה נכנסים לתוך הגדולה ומופלגים שם ג' מפרחים מכותלי אורך הגדולה שאל"כ אף הקטנה היא כבית בפני עצמה על ידי גופי הגדולה משום נראה מבחוץ ושוה מבפנים¹⁰¹ כמו שיתבאר בס"ש¹⁰²):

ה צוואת כלל או חזיר אם נתן בהם עורות מרחוק מהם כמו מצואת אדם¹⁰³ ואם לא דינן כמו צוואת שאר בהמה חיה ועוף שא"צ להתרחק מהם כלל אם אין בהם ריח¹⁰⁴ ואם יש בהם ריח אין צריך להרחיק אלא עד שיכלה הריח ולא יותר¹⁰⁵ חוץ מצוואת רבה של חמור הבא מן הדרך¹⁰⁶ ומצואת התול ונמיה¹⁰⁷ שהן כצוואת אדם לפי שסתמן ריחן רע ולכן אפילו יודמן פעם אחת שאין להם ריח אסרו כצוואת אדם ואם יש להם ריח צריך להרחיק ד' אמות ממקום שיכלה הריח וכן הדין בנבלה מסרתה וגמ"מ ההולך בדרך אע"פ שרואה צוואת בהמה כנגדו אם אין הריח בא לו אינו חושש למיעוט לתלותה בשל חמור¹⁰⁸ אבל בסמוך לעיר יש אומרים¹⁰⁹ שיש לחוש לפי שרוב בהמות המצוים שם הם חמורים במקומות שהחמורים מצוים¹¹⁰:

מ יש אוסרין לקרות כנגד מי רגלי חמור הבא מן הדרך¹¹¹ וכנגד צוואת תרנגולים אדומים¹¹² (שקורין ענגל"שן הא"ן¹¹³ בל"א או אינדי"ק) שתרנגולין אלו צוואתן מסרתה מאד (ולכן היא כצוואת אדם שאע"פ שיודמן שאין לה ריח רע אסור ואם יש לה ריח צריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח כמו כצוואת אדם ולא כצוואת שאר עופות שיש להן ריח) אבל צוואת שאר תרנגולים ההולכים כבית דינו כדין צוואת שאר עופות אבל הלול שלהם יש בו סרחון לרוב ולכן דינו כצוואת אדם¹¹⁴:

י אסור לקרות קריאת שמע כנגד אשפה שריחה רע¹¹⁵ (אפילו אין הריח מצוואה מגולה שעליה אלא מהטמונה ומכוסה) או מצוואה שחלפה ועברה ונשאר ריחה שם¹¹⁶ (הוא שריחה מגיע אליו¹¹⁷):

יא ריח רע שאין לו עיקר¹¹⁸ כגון שיצא ממנו רוח מלמטה¹¹⁹ גזרו עליו חכמים משום ריח רע שיש לו עיקר¹²⁰ ואסור בדברי תורה עד שיכלה הריח ואין צריך להרחיק כלום¹²¹ ואם יצא מחבירו מותר בדברי תורה מפני שהוא דבר שאי אפשר ליוהר ממנו

מב רב"ם שם ה"ה.

מג ע"ש בתוס' ד"ה גפנים. וראה גם לעיל סי' נה סעיף ב.

מד סעיף ג.

מה בדייתא ברכות כה, א. מור וש"ע סעיף ד.

מו מור וש"ע שם.

מז טור. ח"א ס"ק ג'. וראה גם חידוש תהות לשור שם ס"ק א בשם מהר"ל.

מח ירושלמי ברכות פ"ג ה"ה. הובא ברוב רבינו יונה ברכות כה, א ורא"ש שם.

מט תלמודי רבינו יונה ורא"ש שם.

נ מ"א ס"ק יב.

נא הובא רבינו יונה שם. טור וש"ע סעיף ה.

נב הרב רבינו יונה שם. טור וש"ע שם.

נג ח"א שם.

נד ירושלמי ברכות פ"ג ה"ה מובא בתשנות הראב"ד הל' ק"ש פ"ג ה"ה. ש"ע פ"ג.

נה ירושלמי שם מובא בתוס' רבינו הדרה ברכות כה, א ובתשב"א שם. ש"ע שם.

נו בית. מ"א ס"ק ד. ט"ז ס"ק ד.

נז תוס' ברכות שם. רא"ש שם. סמ"ג ע"ש כא (וסמ"ק סי' ט) בשם ר"י. מור וש"ע ס"ז.

נח בדייתא שם כה, א. ש"ע סי"ה.

נט ע"י יומ"א ס"ק מ.

ס ע"י טו ע"י טו ב וצ"ע. וע"י הע"ב (ד"ח"י) ת. קו.

סא גמרא ברכות שם. מור וש"ע סעיף מ. וראה גם לקמן סי' פו רס"י קג.

סב רש"י שם (ד"ה שיש לו עיקר).

סג ע"י מ"א ס"ק מו. וראה מ"מ רצונים.

סד רא"ש בתשובה כלל ד סוף סי' א. וע"י לקמן רס"י קד.

הלכות קריאת שמע ע"פ

שהתלמידים שבבית המדרש קצתם גורסים בלילה וקצתם ישנים¹⁰ ומפיונים בתוך השינה לפיכך לא גזרו על של הכירו לדברי תורה ולכן אפילו אם לומר ביהוד ואפשר לו לצאת למקום אחר אינו צריך לצאת כיון שלא גזרו על זה כלל לדברי תורה אבל לקרות קריאת שמע (או להתפלל¹¹) גזרו אפילו על של הכירו עד שיכלה הריח כיון שלעולם אפשר לו לילך למקום אחר לקרות או להתפלל שם¹²:

פ מי שאינו יכול להשמר מהפיה ובו ג' סעיפים:

א מי שמתוילד לו רוח בכמנו ומוציא רוחות בבקר וברי לו שאינו יכול לעמוד על עצמו מלהפיק¹³ עד שיגמור כל הפלת י"ח¹⁴ מוטב שיעבור זמן התפלה¹⁵ ממה שיתפלל בלא גוף נקי שהתפלה יש לה תשלומין שאם נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שתיים¹⁶ וזה ג"כ אנוס הוא שאי אפשר לו להתפלל י"ח בלא גוף נקי שגנאי גדול הוא להפיק כשעומד לפני המלך ומדבר עמו¹⁷ וכדי בוין וקצף שהרי הצריכו להחזיק ר' אמות כשמבקש להפיק בתפלה ואי אפשר לו לעמוד על עצמו כמו שיתבאר בסיומן ק"ג¹⁸:

ב וכיון (א)¹⁹ שאינו מתפלל תפלת י"ח של שחרית לא יאמר ג"כ פסוקי דמרה אלא א"כ יאמר בלא ברכותיה כקורא בתורה שהם נתקנו בברכה כדי לסדר שבחיו של הקב"ה קודם התפלה כמו"ש בסיומן נ"א²⁰ ונ"ב²¹:

ג אבל (ב)²² קריאת שמע וברכותיה צריך לומר בזמן אפילו בלא גוף נקי שאינו נקרא מדבר עם המלך אלא כשעומד לפניו בתפלת י"ח כמו"ש בסיומן ע"ד²³ ואף שיקרא קריאת שמע בלא תפילין שהתפילין צריכין גוף נקי²⁴ לא ימתין ויעבור זמן קריאת שמע כדי לקרותה בתפילין כמו"ש בס' ס"ו²⁵ ואם יראה לו שיוכל לעמוד על עצמו בשעת קריאת שמע יניח תפילין בין אהבה לקריאת שמע ויברך עליהן ואח"כ יחלצם מיד²⁶ אבל הטילת יכול ללבוש ולברך קודם שיתחיל הברכות שא"צ גוף נקי לציצית²⁷:

קונטרס אחרון

(א) זכין שאינו מתפלל י"ח בו והרא"ש²⁸ שלא הזהיר ע"ז לשיטתיה²⁹ אולי דסבירא ליה בסיומן נ"ב³⁰ שאפשר אחר התפלה יאמרם בברכותיה ע"ש ובטור³¹:

(ב) אבל ק"ש וברכותיה בו כ"מ מפרי הדש³² ותשובת רמ"א³³ וכ"מ בהדיא ממ"ש³⁴ ואם יראה לו בו ומאי שנא ק"ש מברכותיה אדרבה כקורא בתורה הוא ומ"ע דאורייתא היא איך יכטלנה מתחש שלא נזכר בגמ' ושום פוסק וכן משמע מלשון מוטב וצ"ע:

סה ע"י הל' ת"ת פ"ד ה"ב.
סו ע"י ע"י צ סעיף כ"ד.
סז ת"א ס"ק ע"ו.

סיומן פ

י ע"י קונטרס אחרון.	א רא"ש בתשובה כלל ד ס"א.
יא סעיף ז ושי"ל.	ב כ"ה בשאלה ע"ש.
יב שבת סמ"א. מור תש"ע ס' לו סעיף ב"ג. לעיל ס' לו סעיף ב.	ג כ"ה בתשובת הרא"ש.
יג סעיף יא.	ד רמ"א בתשובה ס"י צ"ח. כולקמן ס"ה קח סעיף א ושי"ל.
יד תשובת הרא"ש שם. מור ושו"ע.	ה ע"י פרי חדש.
טו ס"ז.	ו סעיף ב.
טז בש"ת כלל ד ס"א.	ז ע"י בקונטרס אחרון.
יז רא"ש פ"ה דברכות ס' ג.	ח סעיף א.
יח לעיל שם סעיף א.	ט סעיף א.
יט ס"ה ב.	
כ ס"ה פ.	
כא ס"ה צח.	
כב בתשובת הרא"ש כלל ד סוף ס' א. וטור ס' פ.	